

Orest Niinemäe eluloolisi andmeid.

Orest Niinemäe on sündinud 8. aprillil 1909.a. Vändra Carolinenhofi klaasivabriku kõrtsi rentniku Mihkel ja Kata Baumthali (1935.a. Niinemäe) perekonnas teise lapsena. 1913.a. osteti ema sünnikodu Vana-Vändra valla Kõrevere küla Nisuaugu talu. I Maailmasõja puhkemisel suleti kõrts ja perekond asus elama Nisuaugule. See metsade ja soode keskel asuv üksik talu arendas perele loodusearmastuse. Koduõues kasvasid ema ja tema õdede istutatud nimepuud; (euroopa lehised) ja kased. Aias asusid jasmiinid, sirelid, lumemarjad, enelad, kontpuud. Kambriakende all ilutsesid lillepeenrad. Oli väike õuna- ja marjaaed. Kambriaknal oli laud toalilledele. 1918.a. sügisel algas kooliskäimine Andresaru vallakoolis, kus oli koolijuhatajaks Anton Kuldkepp (L.Koidula vanaema sünnikodust Kaansoo Pärassaare talust pärit). 1919.a. kevadel asuti koolimaja ümbrust korrastama: mänguväljakuid rajama, ilupuid ja põõsaid ning lilli istutama. Seda istutusmaterjali tõid õpilased oma kodudest. Juhtus ka seda, et mõnedel oli materjali rohkem kui vajati, siis tehti üksteisega vahetuskaupa. Nii sai Orest ühelt koolivennalt mägiliilia sibulaid, mida vahetati murtud südame istikutega. Pärast Anton Kuldkepi surma 1921.a. jätkas ta õpinguid Vändra 6-kl. koolis (end.Kihelkonnakool) ja selle lõpetamisel 1924.a. algasid õpingud Vändra Põllumajanduslikus Ühisgümnaasiumis. Nende õpingute päevil heakorrastati koolimaja ümbrus, millest iga õpilane osa võttis. 1927.a. asutas tema koos oma klassikaaslastega aiandusringi. Ringil olid ka mõned taimelavad suvilillede istikute kasvatamiseks koolile ja kodule. Ringi vahendusel hangiti kodude jaoks köögivilja- ja lilleseemneid. 1928.a. suvel viibis juuni-, juuli- ja augustikuul Soomes põllumajanduspraktikal. Seal oli ka hästi hooldatud majaümbrus ja viljapuuaed. 1929.a. pärast gümnaasiumi lõpetamist asus ta õppima Tallinna Pedagoogiumi aiandusharus. Sisseastumiseksamil oli kirjanditeemaks "Eesti aiandus 20 aasta pärast" (Unelm). Töö sai hea hinde.

*Alitale
Pernio Kuumõõri ja lilled*

Pedagoogiumi õpingud kestsid 2 aastat. Üldaiandust õpetas Budapestis õppinud Eerik Lepp ja kooliaandust dr. Jaan Port Tartust. Pidev aianduspraktika toimus igal nädalal pool päeva Lasnamäe veerule rajatud kooliaias, kus olid ka kasvuhooned, lavad ja mesila. Viimase kursuse suvel tuli töötada Polli Morna puuviljaaias, Tartu Botaanikaaias ja Kuusalus arsti Koppeli mesilas. Kooliaias oli ka 3 lehma, kelledele tuli heina teha ja aidata hooldada neid. Kuna Orest Soomes oli omandanud lehmälüpsioskuse, siis võttis ta 1930.a. septembris Tallinnas Lasnamäel toimuval vabariiklikul lüpsivõistlusest osa ja saavutas teise koha.

1931.a. lõpetas pedagoogiumi kesk- ja kutsekooli aiandusõpetajana ning algkooliõpetaja kandidaadi tunnistusega. Kodanliku majanduskriisi tõttu koondati sellel aastal õpetajakohti ja tal polnud võimalik palgalist töökohta saada. Ta hakkas tööle Vändra alevi algkoolis ja Vändra gümnaasiumis palgata õpetajaametikandidaadina, õpetades algklassides kodulugu, loodust, ajalugu ning gümnaasiumi III klassis (9.õ-a) aiandust. 1. veebruaril 1932.a. sai töökohta Pärnu - Jaagupis Pööravere Algkoolis. Seal rajas ta 1932.a. kevadel kooliaia ja haljastas koolimaja ümbruse enda tehtud projekti järgi. 1932.a. suvel tuli minna sõjaväkke sundteenisena, algul Pärnus ja lõpul Võrus. Vabanedes märtsis 1933.a. sõjaväest asus kodutalusse põllutööle. Kevadel valmistas kodutalu ümbruse haljastamise projekti ning rajas iluaia, istutas hekke, puuestee ja laiendas viljapuuaeda.

1. aug. 1933.a. sai õpetajakoha Vana-Vändra valla Pärnjõe 6-kl. Algkooli, mille juurdeehitus valmis sama aasta sügisel. 1934.a. kevadel koostas koolimaja ümbruse haljastamisprojekti, mis kinnitati Pärnu Maavalitsuse poolt. Esimeseks tööks oli ilupuude ja -põõsaste istikute hankimine Tartust Erika aiandist 50 kr., s.o. ligi 1 kuu palga väärtuses. Sellest osa tasuti koolihoolekogu poolt. Istutusmaterjali töid ka õpilased oma kodudest. Üks poiss tõi 2 lumepalli (Vibušnum opulus fl. pl.) kinkides teise õpetajale. Selle põõsa järglane kasvab praegu Viljandis O.Niinemäe aias. 1935.a. kevadel lõpetati ümbruse haljastamine ja kooliaia rajamine. 1935.a. õppis ta Pärnus Kodukaunistamise kursustel peale aianduse ka majade värvimist "rootsi värviga." Kohalikud aktivistid korraldasid igal aastal elanikele kodukaunistamise õppusi, kus iluaiandust õpetas O.Niinemäe.

Augustis 1938.a. lahkus ta Pärnjõelt ja asus Viljandi Maakoolivalit-
susse tagavaraõpetaja ametikohale, kus oli ta ülesandeks ka kooliaedade
töö juhendamine ja kontrollimine. 1939.a. kevadel maikuul 3 nädala
jooksul kontrollis ta kõiki Põhja-Viljandimaa kooliaedu. Töö tulemustest
koostas akti koolivalitsusele, kelle ülesandel tulid mõned koolide aiad
ümber planeerida. Kõigi koolimajade ümbruste kujundamise projektid
tuli temal läbi vaadata ja teha ettepanekuid koolivalitsusele nende
kinnitamise kohta. 1940.a. nimetamisväärsust ei toimunud. Nüüd tuli
hakata rajama Maakonna Pedagoogilist Kabinetti. 21. juunil 1941.a.
anti talle aianduse õpetaja kutsetunnistus. Saksa okupatsiooni ajal
tuli asuda õpetaja k.t. Viljandi linna I algkooli. 1943/44. õ-a. oli
kohakaaslaste alusel Viljandi Naiskutsekoolis aiandusõpetaja.
1944.a.-46 jätkas seda tööd Viljandi Arve- ja Tööstustehnikumis, õpe-
tades ka ajalugu ^{ja} eesti keelt ja kirjandust.
1949.a. likvideeriti tehnikum ja ta asus Viljandi II Keskkooli õpetaja-
jaks. 1950.a. kevadel rajas siia sõjatules hävinenud elamu ja selle
õue territooriumil kooliaia ning kiviktaimla kooliõuele.
1950.a. sügisel asus tööle Viljandi Raj. Haridusosakonda Pedagoogilise
Kabineti juhatajana. Üheks südamelähedasemaks tööks kujunes rajooni
kooliaedade töö juhendamine. 1953.a. juulikuul Mitsurinskis toimunud
üleliidulisel kooliaedade juhatajate seminarist võttis ta koos 3
Viljandimaa kooliaia juhatajaga osa. Seal toodi kaasa ka mõningat
istutusmaterjali, nagu mustsõstar "Mitsurini mälestus" ja aedpihlaka
silmistamiseks.

Kooliaedade rajamise abistamiseks toodi Pedagoogilise kabineti poolt
kõigile koolidele tera- ja köögiviljaseemet Jõgeva Sordiretusjaamalt.
Kooliaiad eksponeerisid igal aastal rajooni põllumajandusnäitusel omi
saadusi ja lilli. Kooliaedade töö sai rajooni põllumajandusnäituse
komiteelt kõrge tunnustuse, enamikele anti I auhind, mõnedele II ja
üksikutele III auhind.

Hakati juhendama ja nõudma koolimajade ümbruse kaunistamist lilledega
ning korraldama alates 1955.a. näitusi "Lilled vaasis."
1958.a. külastas seda näitust ka akadeemik ^{W.} Werzilin Leningradist.
Seda küsimust käsitles ^{O. Nõnnamaa} ta ka 1958.a. Leningradis ja 1959.a. Moskvast
toimunud pedagoogilistel lugemistel.

Järjepidevalt korraldati pedagoogidele ja lasteaednikele seminare
ne, korrastamise alal. Lektoreiks olid kohalikud aiandustegelased ja

Orest Niinemäe, kellelt ilmus mitu sellelaadset artiklit ka aja-
kirjas "Tõukogude Kool".

1954.a. alates kuni tänapäevani on Viljandi rajooni koolid osa
võtnud Moskva Rahvamaajanduse Saavutuste Näituse Noorte Naturalistide
paviljonis. Näitusel on eksponeeritud glaseadusi, lilli ja muid
looduslikke materjale. Koolid on saanud diplome, pedagoogid ja
õpilased medaleid ja preemiaid. Igal aastal on näitusest osa võtnud
mitu kooli.

1940.a. alates on harinud ka isiklikku aeda. Kuni 1954.a. oli see
kasutada Viljandi Linna Täitevkomiteelt lepingulisel alusel. 1955.a.
on individuaalaianduskrunt Viljandi linnas Peetrimõisas. Aias on
suvimaja avara rõduga. Maja ümbruses muruplatsidel kasvavad ilupõõsad,
roosid ja mitmesugused lilled. Aia tulundusosas on viljapuud, marja-
põõsad, maasikad ja vaarikad. Kasvatatakse ka mõningaid kartuli- ja
köögiviljasorte perekonna toidu tarbeks.

Moskvast on antud medaleid ja preemiaid, nendest Puiatu 8-kl. kooli
bioloog ENSV teeneline õpetaja Elvi Speek on saanud 10-kuld-, hõbe-
ja pronksmedalit. Haridusosakonna metoodik Orest Niinemäe 4-kuld-,
hõbe- ja pronksmedalit. Rajooni õpilased on selle aja kestel saanud
üle 300 medali.

Töö kooliaias on pannud aluse ka koolide looduskaitse-alasele
tööle. Metoodik O.Niinemäe algatusel toimus Eesti NSV-s esimene
Koolinoorte looduskaitse päev 1957.a., vabariiklikult jõuti selleni
1958.a. Looduskaitsealasest võistlusest "Kaitseme loodust" alates
1964.a. on rajooni kõik koolid osa võtnud. Igal aastal on olnud esi-
kohti saavutanud kooled, nagu Ülemõisa Algkool, Puiatu 8-kl. kool,
Abja Keskkool j.t.

Ka koolimaaalade ülevaatusel on Viljandi rajooni koolid kuulunud
Vabariigi paremiku hulka. Viljandi rajooni kooliaedade ja loodus-
kaitsealase tööga on tutvunud ENSV bioloogide j.t. ekskursioonid,
vennasvabariikidest on Läti ja Leedu olnud korduvalt külastajatena.
Ajakirja " *Народные опытовари* " korrespondent
E.A. Kretšetova Moskvast on 4 korral viibinud Viljandi rajoonis ja
avaldanud artikleid oma muljetest. 1956.a. toimus Viljandi rajoonis
3-päevane seminar vabariigi pedagoogiliste kabinettide juhatajatele,
kes tutvunesid ka kooliaedadega.

O.Niinemäe on aianduslikud teemad paigutanud enda poolt koostatud õpikusse "Kodulugu" IV kl. (1960-1970 - 8 trükki) ja käsitlenud neid küsimusi mõnedes uurimistöodes. Eesti NSV Ühtskondliku Pedagoogika Uurimise Instituudi töö raames on ta uurinud Vändra aianduse ajalugu ja tutvustanud neid vabariiklikel konverentsidel ning ka Vändra ja Tori kodu-uurijatele ning Türil Mats Tõnissoni mälestuspäeval 1980.a. 1975.a. ^{on pensionär} ja 1976.a. Viljandi Rajooni Koolinoorte Loodus-
kaitse Rahvaülikooli asutaja ja rektor kuni 1981.a.
Vahepeal 1977 - 1978 ^{on} töötanud Rajooni Haridusosakonnas Filmoteegi juhatajana.

O.Niinemäe aianduslikud trükised.

1. Töökasvatusest perekonnas. Rmt. Kodusest kasvatusest. Koostanud I.Unt. (Tln. 1967).
2. "Paul Undritz - tema osa Eesti rahvakooli pedagoogilise mõtte arendajana" Rmt. Rahvaharidus Eestis 19. sajandil (Tln. 1971).
3. "Eesti kirjamehed ja haridustegelased loodusearmastusest ja loodusekaitsest 19. sajandi II poolel" Rmt. Eesti kirjanike ja kultuuritegelaste pedagoogilisi seisukohti - Nõukogude pedagoogika ja kool, XXI, (Tln. 1980).
4. "Pilk Vändra aiandusele minevikus" Rmt. Eesti Aianduse ja Mesinduse Seltsi Pärnu ja Vändra aiandus-kodundusnäituse kataloog (Pärnu 1972).
5. "Kodulugu. Õpik IV klassile. (Tln. 1960).
6. "Metoodiline juhend koduloo õpetamise kohta IV klassis" (Tln. 1962).
7. "Vändra" 1966 ja 1972.
8. *"Опытная работа педагогов по изучению
Р. Негаровских уметей" Москва 1959*
9. "Toalilled ja nende osa lasteaias kasvatustöös" Nõukogude Kool 1955.
10. "Pedagoogiliste näituste organiseerimise kogemusi" Nõukogude Kool 1957.
11. "Kooli ilugia ülesannetest ja osast kodukaunistamisest" ^{4.}
Nõukogude Kool - 1959.
12. Korrastustöö õppetunnid 8. klassis. Nõukogude Kool 1977.

Artikleid O.Niinemäe tegevusest aianduse ja looduskaitse alal.

1. J. Rooden "Ma olen ju aednik". "Rahva Hääli" 12. V 1968.
2. E. Roosimägi "Ilu ja maitsekus iseloomustavad nende loojaid".
"Tee Kommunismile" 6. VI 1965.
3. L. Niilus "Viljandimaalt võib entusiasmi õppida" "Rahva Hääli"
9. VIII 1972.
4. H. Kattai "Ta juhib meid allika juurde" "Tee Kommunismile" 7.IV 1979.
5. Pärnumaa tegelaste biograafiad. Kirjastus "Siina" Pärnu 1937.
6. Eesti Nõukogude Entsüklopeedia 5. köide. Tln. 1973.
7. Nõukogude Pedagoogika ja Kool XVI. Tln. 1977.
8. Nõukogude Eesti - entsüklopeediline teadmikes - Pärn 1975
9. Э. Кривцова, Опыт Никитина и его продолжения
Учителем газета, 1957-113
10. Э. Кривцова (Э. Кривцова), Опыт Никитина и его
продолжения "Народное образование" - 1962-3
11. Э. Кривцова "Сокровища опыта
Народное образование" - 1968-8
12. Э. Кривцова "Поддерживая инициативу,
пропагандируя передовой опыт"
Народное образование" - 1976-1
13. Х. Юссеа. Знакомые с основами педагогики
Кн. Средства разны, а цель одна
Москва, 1963

Autasud.

1. ENSV teeneline õpetaja - 1956.
2. ENSV haridustöö eesrindlane - 1950.
3. NSV Liidu haridustöö eesrindlane - 1976.
4. Tööpunalipu orden - 1960.
5. Moskva Rahvamajanduse Saavutuste Näituse medaleid - kuld, hõbe ja pronks - 4 tk. (1970-1981).
6. Sots. võistluse medal - 1971.
7. Tööveterani medal - 1976-
8. ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukiri - 1973.
9. Looduskaitse rinnamärk: väike 1959, suur 1969.
10. ENSV Haridusministeeriumi au- ja tänukirju - 10.
11. ENSV Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumi aukirju - 2.
12. Ühingu "Teadus" au- ja tänukirju
NSVL - 6
ENSV - 7
13. Vabariikliku tähtsusega personaalpensionär 1969.

Viljandis, 10. veebruar 1982.

Loojale:

O. Nõmme